

p. Maj

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/134/45/91

REDUKCJA ZADŁUŻENIA W OPINII SPOŁECZNEJ

Komunikat z badań

Warszawa, kwiecień 1991 r.

Najpomysłniejsze wydarzenie pierwszego kwartału 1991 r.
i jego źródła

Wiadomość o tym, że zapadły konkretne rozstrzygnięcia w sprawie polskiego zadłużenia zagranicznego, dotarła praktycznie do całej dorosłej części społeczeństwa¹.

		CBOS
<i>Skąd się Pan(i) dowiedział(a) o tym, że nasze długi zagraniczne zostały zmniejszone o połowę?</i>		
<i>Z telewizji</i>		74,2%
<i>Z radia</i>		12,5%
<i>Z prasy</i>		5,2%
<i>Od znajomych</i>		1,4%
<i>Nie pamiętam skąd</i>		3,5%
<i>Nie wiedziałem(am) o tym dotychczas, dopiero teraz się o tym dowiaduję</i>		3,1%

Nader nikły odsetek odpowiedzi: *Nie wiedziałem o tym dotychczas, dopiero teraz się o tym dowiaduję* świadczy, iż decyzja państw zachodnich o redukcji o połowę naszego zadłużenia jest ogólnie znana. Jednocześnie, na podstawie równie małego odsetka odpowiedzi *od znajomych* można wnosić, że nie była to wiadomość powszechnie komentowana czy kolportowana w rozmowach prywatnych. Nie należała zatem do kategorii informacji sensacyjnych czy zupełnie niespodziewanych.

Wiadomość o rozstrzygnięciach w sprawie zadłużenia trafiła na grunt dość zróżnicowany.

		CBOS
<i>Czy sądzi Pan(i), że Polska była moralnie zobowiązana do spłacenia w całości długów zaciągniętych przez poprzednie rządy?</i>		
<i>Zdecydowanie tak</i>		26,0%
<i>Raczej tak</i>		34,8%
<i>Raczej nie</i>		23,5%
<i>Zdecydowanie nie</i>		11,1%

¹ Sondaż "OMNIBUS 1001" przeprowadzono w dniach 22-24 marca 1991 r. na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności N=1000 (próba ważona).

Czy zmniejszenie zadłużenia o połowę to Pana(i) zdaniem:

znacznie więcej, niż można się było spodziewać	21,9%
nieco więcej	11,0%
tylko, na ile można było liczyć	31,9%
trochę za mało - można było liczyć na więcej	25,8%
zdecydowanie mniej, niż mieliśmy się prawo spodziewać	6,1%

Dla 34,6% ankietowanych (tych, którzy uważali, że Polska nie była moralnie zobligowana do realizacji zobowiązań zaciągniętych przez poprzednie ekipy rządzące) decyzja o redukcji zadłużenia była tylko - można domniemywać - formalizacją pewnego stanu zgodnego z ich rozumieniem legalności. Dla 31,9% wielkość redukcji okazała się niższa od oczekiwanej. Mimo to sam fakt owej redukcji i jej wysokość zostały przyjęte pozytywnie przez przeważającą część społeczeństwa.

W odpowiedzi na otwarte pytanie: *Które z wydarzeń pierwszych trzech miesięcy tego roku zaliczył(a)by Pan(i) do szczególnie pomyślnych dla Polski?* - umieszczone jako pierwsze w kwestionariuszu, a zatem nie sugerujące żadnego kierunku myślenia ani obszaru, który mógłby wchodzić w grę - 42,1% ankietowanych wymieniło redukcję zadłużenia zagranicznego. Za drugie w kolejności pomyślne wydarzenie uznana została wizyta prezydenta w USA - 14,5%; 13,7% ankietowanych wyraziło przekonanie, że nic szczególnie pomyślnego dla Polski jeszcze się w tym roku nie wydarzyło, natomiast 21,7% nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Respondenci nie uznający spontanicznie redukcji długu za takie wydarzenie zapytani wprost: *A czy redukcja o połowę naszego zadłużenia u rządów państw zachodnich zasługuje na miano szczególnie pomyślnego wydarzenia dla Polski?* odpowiadali następująco:

zdecydowanie tak	43,0	(24,8)
raczej tak	47,3	(27,4)
raczej nie	4,8	(2,8)
zdecydowanie nie zasługuje	1,9	(1,1)
Trudno powiedzieć	2,1	(1,2)

(w nawiasach podano odsetek, jaki wybierający daną odpowiedź stanowią w całości próby).

W sumie zaledwie 6,7% badanych nie zgodziło się z opinią, że redukcję naszego zadłużenia zagranicznego należy zaliczyć do klasy wydarzeń szczególnie dla kraju pomyślnych. Jest to odsetek znacznie niższy niż ten, którego można by się spodziewać, wnioskując z odpowiedzi na poprzednio referowane pytania.

Najbardziej prawdopodobnych motywów, którymi kierowali się wierzyciele podejmując decyzję o redukcji długów, dostarczają odpowiedzi na pytanie:

w procentach

					CBOS
Czym, Pana(i) zdaniem, kierowały się rządy państw zachodnich decydując się zredukować nasz dług? Czy:					
	Na pewno tak	Raczej tak	Raczej nie	Na pewno nie	Brak zdania
(A) przyjaźnią do Polski i Polaków	17,1	47,6	25,1	7,5	2,6
(B) dobrze rozumianym własnym interesem	29,8	52,8	11,0	2,1	4,3
(C) chęcią pokazania swej dobrej woli na arenie międzynarodowej	21,2	57,3	13,8	2,3	5,4
(D) poparciem dla przemian w Europie Wschodniej	29,9	57,1	7,7	1,4	3,9
(E) koniecznością jak najtańszego wywiązania się ze składanych poprzednio obietnic	14,0	47,0	25,6	5,0	8,4
(F) precyzyjną kalkulacją tego, na co Polskę stać	14,4	54,4	17,1	4,1	9,9
(G) pozytywną oceną tego, co już w Polsce zrobiono	24,1	57,5	10,6	2,4	5,2
(H) dobrą wolą i chęcią uczciwego wywiązania się ze składanych obietnic	13,7	59,4	16,2	3,4	7,2
(I) chęcią uzyskania kontroli nad dalszymi poczynaniami naszych władz	21,0	43,1	23,5	3,8	8,6

Przypisując odpowiedziom następujące wartości punktowe: na pewno tak - 100; raczej tak - 75; brak zdania - 50; raczej nie - 25; na pewno nie - 0 i obliczając średnie dla poszczególnych motywów, otrzymujemy niżej przytoczą ich hierarchię:

Wierzyciele kierowali się:

(E) poparciem dla przemian w Europie Wschodniej	76,6
(B) dobrze rozumianym własnym interesem	74,3
(H) pozytywną oceną tego, co już w Polsce zrobiono	72,5
(D) chęcią pokazania swej dobrej woli na arenie międzynarodowej	70,3
(I) dobrą wolą i chęcią uczciwego wywiązania się ze składanych obietnic	65,9
(G) precyzyjną kalkulacją tego, na co Polskę stać	64,4
(J) chęcią uzyskania kontroli nad dalszymi poczynaniami naszych władz	63,5
(A) przyjaźnią do Polski i Polaków	60,4
(F) koniecznością jak najtańszego wywiązania się ze składanych poprzednio obietnic	59,8

Dla każdego z danych badanych pod ocenę możliwych motywów średnia przekracza 50. Oznacza to, że każdy jest w zasadzie prawdopodobny, a żaden powszechnie wykluczany. Redukcja naszego zadłużenia jest w świadomości społecznej przede wszystkim efektem długofalowych założeń polityki państw zachodnich wobec Europy Wschodniej, zgodnej z ich interesami, a przy okazji rodzajem nagrody dla Polski za postępy w poczynaniach zmierzających do realizacji tych założeń.

Postęp w rozstrzygnięciu sprawy polskiego zadłużenia osiągnięty został przede wszystkim za sprawą USA. Opinie respondentów o udziale rządów poszczególnych państw w tej sprawie są dokładnie takie same jak prezentowane w środkach masowego przekazu.

w procentach

	CBOS				
	Rzadom, których państw należy, Pana(i) zdaniem, zawdzięczać fakt, że podjęto wreszcie decyzję o częściowym umorzeniu naszych długów?				
	Na pewno tak	Raczej tak	Raczej nie	Na pewno nie	Brak zdania
(A) Francji	31,8	43,9	15,0	2,4	6,8
(B) Wlk. Brytanii	17,8	44,5	25,5	3,7	8,4
(C) Niemiec	23,8	44,9	19,6	4,6	7,0

cd. tabeli

	Na pewno tak	Raczej tak	Raczej nie	Na pewno nie	Brak zdania
(D) Japonii	5,8	19,3	35,5	28,3	10,7
(E) Włoch	11,9	40,3	28,2	7,9	11,5
(F) USA	81,0	15,7	0,4	0,0	2,8
(G) Belgii	7,2	32,5	37,9	6,8	15,5
(H) Holandii	5,8	32,5	36,9	8,7	16,0
(I) Szwecji	6,5	36,3	33,1	9,9	14,1

Średnie, obliczone identycznie, jak poprzednio, dają następującą hierarchię państw według zasług w rozstrzygnięciu sprawy polskiego zadłużenia:

(F) USA	94,3	(I) Szwecja	49,1
(A) Francja	71,1	(G) Belgia	48,8
(C) Niemcy	65,9	(H) Holandia	47,4
(B) Wlk. Brytania	61,7	(D) Japonia	34,5
(E) Włochy	54,9		

Po stronie polskiej do rozstrzygnięcia problemu dalszych losów zadłużenia przyczyniły się:

(E) demokratyczny wybór prezydenta i międzynarodowy autorytet L. Wałęsy	74,2
(A) postępy demokratyzacji w naszym kraju	72,2
(B) osoba i program L. Balcerowicza	68,9
(F) szybkie zmiany w kierunku gospodarki rynkowej	68,6
(D) upór i konsekwencja polskich negocjatorów w Klubie Paryskim	67,6
(G) groźba załamania polskich reform	64,2
(C) poczynania nowego rządu	62,8
(H) wydarzenia w ZSRR	46,1

Hierarchia powodów, które skłoniły rządy państw zachodnich do podjęcia decyzji o redukcji naszego zadłużenia, została utworzona poprzez uporządkowanie średnich (przy analogicznych jak poprzednio wartościach punktowych) obliczonych dla odpowiedzi na pytanie:

w procentach

	CBOS					
<i>Rozmowy na temat redukcji polskiego zadłużenia trwały już od ponad roku. Zgodę wyrażono dopiero teraz. Jaki wpływ, Pana(i) zdaniem, na tę decyzję miały:</i>						
	Bardzo duży	Duży	Ani duży, ani mały	Mały	W zasadzie żaden	Brak zdania
(A) postępy demokratyzacji w naszym kraju	24,4	48,1	17,5	3,7	2,2	4,1
(B) osoba i program L. Balcerowicza	19,6	49,9	16,2	5,8	3,5	5,5
(C) poczynania nowego rządu	11,3	46,4	24,1	7,5	5,1	5,6
(D) upór i konsekwencja polskich negocjatorów w Klubie Paryskim	17,1	47,1	17,3	3,9	3,4	11,1
(E) demokratyczny wybór prezydenta i autorytet L. Wałęsy	32,7	42,8	12,2	4,6	3,3	4,4
(F) szybkie zmiany w kierunku gospodarki rynkowej	16,1	53,4	15,3	7,0	2,1	6,1
(G) groźba załamania polskich reform	14,7	44,3	19,0	7,7	4,5	9,8
(H) wydarzenia w ZSRR	10,3	23,8	17,1	17,0	21,3	10,4

Spodziewane efekty

Decyzja o redukcji zadłużenia raczej pozytywnie wpłynie na sytuację Polski. Najmniej korzyści spodziewają się respondenci dla siebie, swoich rodzin i przeciętnych obywateli, a jeżeli już będą, to nieprędko.

w procentach

	CBOS					
<i>Jak Pan(i) sądzi, w jaki sposób decyzja o zredukowaniu polskiego zadłużenia odbije się na:</i>						
	<u>Korzystnie</u>		<u>Niekorzystnie</u>		Nie będzie miała wpływu	Brak zdania
	zdecydowanie	raczej	raczej	zdecydowanie		
(A) pozycji Polski w świecie	23,7	56,2	5,5	1,3	9,6	3,5
(B) kondycji polskiej gospodarki	27,8	58,8	3,2	0,7	4,9	4,5

cd. tabeli

	<u>Korzystnie</u>		<u>Niekorzystnie</u>		Nie będzie miała wpływu	Brak zdania
	zdecy- dowanie	ra- czej	ra- czej	zdecydo- wanie		
(C) <i>tempo uzdrawiania naszego systemu gospodarczego</i>	21,4	61,1	2,6	1,1	6,9	6,7
(D) <i>poziomie życia przeciętnych obywateli</i>	8,8	42,3	5,2	1,8	34,7	7,2
(E) <i>poziomie życia Pana(i) i Pańskiej rodziny</i>	7,3	31,1	5,4	1,8	48,0	6,3

Przyjmując następujące wartości dla poszczególnych odpowiedzi: *zdecydowanie korzystnie* - 100; *raczej korzystnie* - 75; *nie będzie miało wpływu* oraz *brak zdania* - 50; *raczej niekorzystnie* - 25; *zdecydowanie niekorzystnie* - 0, otrzymujemy następujące średnie dla poszczególnych sfer:

(B) kondycja polskiej gospodarki	77,4
(C) tempo uzdrawiania naszego systemu gospodarczego	74,7
(A) pozycja Polski w świecie	73,8
(D) poziom życia przeciętnych obywateli	62,8
(E) poziom życia Pana(i) i Pańskiej rodziny	59,1

CBOS

Kiedy, Pana(i) zdaniem, przeciętny obywatel odczuje pozytywne skutki redukcji zadłużenia?

<i>Już za kilka miesięcy</i>	2,5%
<i>Jeszcze w tym roku</i>	6,2%
<i>Za rok lub dwa</i>	27,4%
<i>Nie wcześniej niż za pięć lat</i>	42,9%
<i>Nigdy</i>	13,4%

Pozostały do spłaty dług to według większości ankietowanych poważne obciążenie dla naszej gospodarki. Mimo zatem, że bez wątpienia decyzja o redukcji długu jest wydarzeniem pomyślnym, nie będzie zapowiedzią większego przełomu w dającej się przewidzieć przyszłości.

CBOS

Po zredukowaniu długu o mniej więcej połowę, połowa pozostanie jeszcze do zapłacenia. Czy sądzi Pan(i), że dla polskiej gospodarki będzie to ciężar:

<i>przytłaczający i nie do udźwignięcia</i>	12,0%
<i>przytłaczający, ale taki, z którym będzie można sobie poradzić</i>	58,5%
<i>duży, ale nie przesadnie</i>	23,1%
<i>niewielki</i>	3,8%

CBOS

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest moralnie zobowiązana do spłaty pozostałego długu?

<i>Na pewno tak</i>	45,6%	(26,0)
<i>Raczej tak</i>	36,4%	(34,8)
<i>Raczej nie</i>	11,9%	(23,5)
<i>Na pewno nie</i>	2,9%	(11,1)

Porównanie odpowiedzi na powyższe pytanie z odpowiedziami (odsetki w nawiasach) na pytanie o to, czy - przed redukcją - Polska była moralnie zobowiązana do spłaty długów zaciągniętych przez poprzednie ekipy rządzące, wskazuje na przyrost odsetka odpowiedzi twierdzących. Dowodzi to, że decyzja o redukcji ma w świadomości społecznej pewien dodatkowy wymiar - jest rodzajem moralnego zobowiązania do spłaty tej części długu, która jeszcze po jego zmniejszeniu pozostanie, zobowiązania silniejszego niż przed zapadnięciem tej decyzji.